

**Universiteit
Leiden**

The Netherlands

**'Draait het om de buurt, de stad, of de school?'
[Bespreking van: Weijters, G.G.M. (2009) Youth
delinquency in Dutch cities and schools. A
multilevel approach. Nijmegen: Radboud
Universiteit Nijmegen]**

Wilsem, J.A. van

Citation

Wilsem, J. A. van. (2009). 'Draait het om de buurt, de stad, of de school?' [Bespreking van: Weijters, G.G.M. (2009) Youth delinquency in Dutch cities and schools. A multilevel approach. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen]. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 51, 311-314. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13974>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13974>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Draait het om de buurt, de stad of de school?

Johan van Wilsem

Weijters, G. (2008). *Youth delinquency in Dutch cities and schools. A multilevel approach*. Dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen, 143 blz., ISBN 978 90 9023 586 8.

In het persbericht naar aanleiding van het proefschrift van Gijs Weijters was te lezen: 'Anders dan veel wordt gedacht speelt de buurt slechts een marginale rol bij jeugd-delinquentie.' Het was niet de conclusie die ik zelf had getrokken nadat ik *Youth delinquency in Dutch cities and schools* had gelezen. Ik ga eerst in op de inhoud van het proefschrift, vervolgens op de reden voor de uiteenlopende interpretatie van vorenstaande conclusie, en tot slot op een aantal aanvullende punten.

Weijters snijdt twee hoofdthema's aan. Als eerste welke omgeving er nu toe doet bij het verklaren van jeugdcriminaliteit: de school, de buurt of de stad? En als tweede in hoeverre de effecten van individueel gedrag en attitudes op jeugdcriminaliteit afhankelijk zijn van de omgeving. Bijvoorbeeld, reduceert een goede band met de ouders de kans op jeugddelinquentie altijd, of vooral indien de jongere in een slechte buurt woont?

Het proefschrift bestaat uit een bundeling van vier artikelen, plus een inleiding en een conclusie. Via uiteenlopende datasets worden individuele kenmerken van jongeren (zoals de relatie met ouders) en van hun omgeving (buurt, stad, school) gerelateerd aan self-reports omtrent delinquentie. Weijters combineert een aantal datasets uit verschillende steden die hebben deelgenomen aan de landelijke Jeugdmonitor. Op deze manier kan hij de effecten van individuele, buurt- en gemeentelijke kenmerken op jeugddelinquentie tegelijkertijd schatten (hoofdstukken 2 en 3). De Jeugdmonitor Nijmegen wordt gebruikt om na te gaan of de relatie tussen individuele gedragingen/houdingen en jeugddelinquentie beïnvloed wordt door kenmerken van de *buurt* waarin de jongere woont (hoofdstuk 4). Niet duidelijk is overigens waarom in dit hoofdstuk alleen de Nijmeegse data worden gebruikt en niet ook die uit andere steden die in de voorgaande twee hoofdstukken zijn gebruikt. Verder wordt geput uit Nederlandse data van de internationale WHO-studie *Health Behavior in School-aged Children* (HBSC) om na te gaan of de *school* van de jongere invloed heeft op de wijze waarop individuele kenmerken jeugddelinquentie beïnvloeden (hoofdstuk 5).

Bevindingen

In hoofdstuk 2, al eerder gepubliceerd in de *European Journal of Criminology*, laat Weijters bij een vergelijking van *elf steden* zien dat er duidelijke verschillen zijn wat betreft jeugddelinquentie. Zo varieert het percentage plegers van winkeldiefstal van 2 (Helmond) tot 20 procent (Rotterdam). Deze laatste stad scoort bij meerdere typen criminaliteit hoog in de ranglijsten (gegevens uit 1998-2002), net zoals bij

voorbeeld Heerlen (gegevens uit 2001). Via multilevel analyses wordt in dit hoofdstuk nagegaan op welk niveau de variantie zich bevindt: het individu, de buurt of de stad? Veruit de meeste variantie is er op individueel niveau, zoals gebruikelijk in dit soort analyses. Dat betekent dat er grote verschillen zijn in gedrag tussen mensen uit dezelfde buurt en stad. Verder blijkt er enige variantie op stadsniveau te zijn, en nauwelijks op buurtniveau. Voor zover er contextuele verschillen zijn in gedrag, zijn die er dus vooral tussen mensen uit verschillende steden, en niet zozeer tussen stadgenoten uit verschillende buurten. Dat er weinig buurtvariantie wordt gevonden bij jeugddelinquentie, komt overeen met bevindingen uit andere proefschriften op dit gebied, van Ben Rovers en Lieven Pauwels. De 'multilevel stadsbevinding' is weliswaar nieuw, althans voor jeugddelinquentie, maar is wel gebaseerd op slechts elf steden. Weijters geeft in de conclusie zelf dan ook aan dat toekomstig onderzoek meer steden zou moeten bevatten.

In hoofdstuk 3 wordt verder uitgewerkt waarom *kenmerken van buurten en steden* ertoe doen, aan de hand van de sociale-desorganisatietheorie van Shaw en McKay. Volgens deze theorie verlagen bepaalde aspecten van de lokale sociale structuur het vermogen tot informele surveillance door bewoners, bijvoorbeeld doordat er veel verhuisd wordt. Dit verhoogt op zijn beurt het risico op ouderschap onder bewoners. Hoewel Weijters niet beschikte over directe metingen van informele surveillance, is er toch sprake van voorzichtige bevestiging van de sociale-desorganisatietheorie. Sociaaleconomische achterstand en concentratie van eenoudergezinnen, op zowel buurt- als stadsniveau, blijken delinquent gedrag namelijk te verhogen. Door het kleine aantal waarnemingen op stadsniveau kunnen deze kenmerken echter niet gezamenlijk in een regressiemodel worden gevoegd, en gebeurt dat (via verschillende modellen) steeds apart.

In hoofdstuk 4 wordt niet alleen bekeken of zaken als de relatie met ouders en attitudes ten opzichte van deviant gedrag invloed hebben op delinquentie, maar vooral ook of de *woonbuurt* ingrijpt op deze beïnvloeding. Dat blijkt in beperkte mate het geval, want er wordt melding gemaakt van slechts één significant interactie-effect. Het blijkt dat positieve attitudes ten opzichte van deviant gedrag significant meer delinquentiebevorderend zijn in achterstandsbuurten dan in goede buurten. Verrassend genoeg geeft Weijters zonder veel uitleg aan dat dit tegengesteld is aan zijn verwachting van een *zwakker* effect in achterstandsbuurten.

Ten slotte wordt in hoofdstuk 5 de bevinding gedaan dat jongeren op *scholen met veel leerlingen per docent* (een ongunstige teacher-student ratio) meer jeugddelinquentie plegen. Verder blijkt dat kennis van de ouders over het dagelijkse doen en laten van de jongere een beschermende werking uitoefent op jeugddelinquentie, maar met name voor jongeren die op een school zitten met een ongunstige teacher-student ratio. Ook deze bevinding is tegengesteld aan de verwachtingen van Weijters. De reden daarvoor is me niet duidelijk, want zij laat zich niet als onverwachts uitleggen. Indien er namelijk vanuit de school weinig sociale controle uitgaat (gegeven een ongunstige teacher-student ratio), dan is het van des te groter belang dat de ouders dat wel doen. Gebeurt dat niet, dan wordt het risico op jeugddelinquentie aanzienlijk verhoogd, omdat dan van beide actoren weinig controle uitgaat. Indien er door de school wel veel sociale controle wordt uitgeoefend, dan is de *aanvul-*

lende waarde van goede ouderlijke controle voor de preventie van jeugddelinquentie geringer; de school doet immers ook al haar werk op dat gebied.

Waaróm worden deze effecten gevonden?

Een belangrijke beperking aan het proefschrift is dat niet duidelijk uitgelegd wordt waarom bepaalde conclusies worden getrokken. Zo had beter uitgewerkt moeten worden waarom er nu een relatie is tussen gemeentelijke kenmerken en delinquentie, boven op de invloed van *individuele en buurtkenmerken*. Weijters heeft het in dit verband wel over de sociale-desorganisatietheorie, maar pas in de conclusie wordt duidelijk op welke wijze de mate van sociale controle op *stadsniveau* een rol kan spelen bij jeugddelinquentie. Daar geeft hij een belangrijk verschil aan met de Verenigde Staten – waar wél buurteffecten op delinquentie worden gevonden – dat jongeren in Nederland meer tijd buiten hun eigen buurt doorbrengen. Daarin klinkt de suggestie door dat jongeren wel door de lokale omgeving worden beïnvloed bij het plegen van een delict, maar dan door de buurt waar zij zich op dat moment in bevinden. In een dergelijke situationele benadering is een gebrek aan sociale controle in andere buurten binnen dezelfde stad dan de reden waarom jongeren in dergelijke steden meer criminaliteit plegen: ze komen regelmatig op plekken in de stad waar slecht op hen gelet wordt.

Spelen buurten wel of geen rol?

Dat brengt me op het punt aan het begin van deze recensie. Betekenen deze bevindingen dan dat buurten geen rol spelen bij jeugddelinquentie? Hooguit begrijp ik eruit dat de *woonbuurt* van een jongere niet doorslaggevend is. Maar tegelijk had de boodschap dan duidelijker moeten worden overgebracht dat het wel belangrijk is om in achterstandsbuurten te investeren, ook als jeugddelinquenten er niet wonen. Gebeurt dat niet, dan vormen ze geschikte plekken – ook voor delinquenten uit andere buurten – om daar criminaliteit te plegen.

Andere redenen waarom de stad als zelfstandige oorzaak van delinquentie kan fungeren, blijven onduidelijk. Het strain-perspectief, ontleend aan Merton, zou bijvoorbeeld kunnen luiden: hoe meer ongelijkheid op gemeentelijk niveau, des te meer criminaliteit in die stad, omdat achterstandsjongeren in dergelijke omstandigheden gemotiveerder zijn om te plegen. Helaas is dat niet uitgezocht, hoewel het een mooie aanvulling zou zijn op een nog niet afdoende beantwoorde vraag: op welk niveau doet sociale ongelijkheid er nu toe? Uit allerlei landenvergelijkend onderzoek blijkt het belang van de *nationale* mate van ongelijkheid, maar een recente Amerikaanse studie (Hipp, 2007) duidt erop dat ongelijkheid op buurtniveau een oorzaak is van delinquentie.

Ook eerder onderzoek over het belang van *extracommunity dynamics* (Heitgerd & Bursik, 1987) komt helaas niet aan de orde. Volgens deze benadering reageren mensen niet alleen op de omstandigheden in de eigen buurt, maar ook op omstandigheden daarbuiten, en vooral op *verandering* daarvan. Delinquentie wordt hierbij bijvoorbeeld gezien als een reactie van defended communities die reageren op een

snelle verkleuring van nabije buurten. Maar omstandigheden in andere buurten kunnen ook leiden tot besmetting: buurtbewoners die gedrag – zoals delinquentie – overnemen dat zij in de wijdere omgeving waarnemen.

Verder had een bespiegeling over het feit dat er nauwelijks significante interactie-effecten worden gevonden, geen kwaad gekund. Een rol speelt ongetwijfeld dat interactietermen snel leiden tot collineariteitsproblemen en daarom om statistische redenen vaak niet eenvoudig aangetoond kunnen worden. Een andere, meer inhoudelijke reden is dat er sprake kan zijn van spatial heterogeneity binnen de omgeving die wordt bekeken. Als er *binnen* een school sprake is van grote verschillen (bijvoorbeeld in de ene klas wordt er goed op de leerlingen gelet en in de andere niet), dan is het onwaarschijnlijk dat er interactie-effecten worden gevonden op *school*niveau. Tot slot is opvallend dat de gebruikte delinquentiematen zogenoemde optelmaten zijn: het aantal soorten delicten dat een jongere gedurende de afgelopen twaalf maanden heeft gepleegd. Hoe meer verschillende soorten delicten iemand pleegt, des te hoger de score. Dus: het plegen van alleen vandalisme levert een lagere score op dan het plegen van vandalisme, zakkenrollen en mishandeling. Hoewel het plegen van veel uiteenlopende delicten zeker iets zegt over de mate van activiteit, zegt het echter ook iets over de *diversiteit* in plegen (McGloin e.a., 2007). Daarnaast kan iemand weinig divers zijn (en dus een lage score in deze analyses ontvangen), maar wel een actieve pleger zijn binnen zijn/haar 'specialisme'. Het is daarom jammer dat er geen resultaten worden besproken voor alternatieve afhankelijke variabelen, zoals het aantal gepleegde delicten per misdrijf.

Alles overziend vind ik *Youth delinquency in Dutch cities and schools* teleurstellen, ondanks de interessante thema's. Die hadden mijns inziens met meer diepgang uitgewerkt moeten worden.

Literatuur

- Heitgerd, J.L. & Bursik, R.J. (1987). Extracommunity dynamics and the ecology of delinquency. *American Journal of Sociology*, 93, 775-787.
- Hipp, J.R. (2007). Income inequality, race and place: Does the distribution of race and class within neighbourhoods affect crime rates? *Criminology*, 45, 665-697.
- McGloin, J.R., Sullivan, C.J., Piquero, A.R. & Pratt, T.C. (2007). Local life circumstances and offending specialization/versatility: Comparing models of opportunity and propensity. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 44, 321-346.